

Een gedragen strategische ambitie op recreatie en toerisme, met brede welvaart als kompas.

Van strategische ambitie naar uitvoering

RECREATIE EN TOERISME SPELEN EEN STEEDS BELANGRIJKERE ROL IN DE KWALITEIT VAN DE LEEFOMGEVING EN DAARMEE IN BREDE WELVAART. ZE RAKEN AAN LEEFBAARHEID EN GEZONDHEID, MAAR OOK AAN IDENTITEIT, NATUUR EN ECONOMIE, EN MAKEN ZICHTBAAR HOE BELEIDSAMBITIES IN DE PRAKTIJK UITWERKEN. BINNEN DE OMGEVINGSVISIE VORMEN ZE ZO DE SCHAKEL TUSSEN ABSTRACT BELEID EN CONCREET RUIMTEGEBRUIK. DAT VRAAGT OM EEN HELDERE STRATEGISCHE AMBITIE VOOR RECREATIE EN TOERISME, GEKOPPELD AAN EEN ACTIEAGENDA DIE RICHTING GEEFT AAN KEUZES OVER KWALITEIT, GEBRUIK EN ONTWIKKELING EN DIE AMBITIES VERTAALT NAAR UITVOERBARE ACTIES. AAN DE HAND VAN DE GEMEENTEN DEURNE EN MOERDIJK LAAT DIT ARTIKEL ZIEN HOE ZO'N GEDRAGEN KOERS TOT STAND KOMT EN IN DE PRAKTIJK VORM KRIJGT.

Tekst: Demi de Boer-Karssen, Linde Moors en Bert Smit

STRATEGISCHE AMBITIE ALS FUNDAMENT VOOR BREDE WELVAART

Brede welvaart is steeds vaker het uitgangspunt bij beleidskeuzes en gebiedsontwikkeling. Daarbij gaat het niet alleen om economische groei, maar om wat inwoners en bezoekers dagelijks ervaren: een gezonde leefomgeving, aantrekkelijke openbare ruimte, een

sterke lokale identiteit en onderlinge verbondenheid. Recreatie en toerisme spelen hierin een zichtbare rol. Ze zorgen voor plekken waar mensen kunnen ontspannen en elkaar ontmoeten, houden cultuur en erfgoed levend en versterken het karakter van stad en landschap. Bovendien ondersteunen bezoekers voorzieningen zoals horeca, winkels en evenementen,

Brede bijeenkomst met inwoners en ondernemers in gemeente Moerdijk, waar keuzes via posters werden getoetst en verder aangescherpt

en bieden ze kansen voor lokaal ondernemerschap en werkgelegenheid. Tegelijkertijd leidt het toenemende gebruik van natuur en openbare ruimte tot druk op landschap en leefbaarheid, wat vraagt om duidelijke keuzes en een zorgvuldige balans tussen benutten en beschermen.

Dit vraagt om bewuste keuzes: waar stimuleren we gebruik en beleving, waar sturen we op kwaliteit en waar bewaken we de draagkracht van het gebied? Die keuzes ontstaan niet vanzelf. Daarvoor is richting nodig. Een strategische ambitie voor recreatie en toerisme maakt duidelijk wat voor gebied een gemeente wil zijn, voor wie en met welke waarden als uitgangspunt. Daarmee verbindt de ambitie het brede-welvaartsperspectief aan concrete keuzes in ruimte, voorzieningen en investeringen.

Daarnaast is het vormen van een strategische ambitie is de uitkomst van een zorgvuldig proces; de opbouw van inzichten, de betrokkenen en de besluitvorming bepalen of de koers haalbaar en gedragen is. Dat proces staat centraal in de volgende stap.

HOE KOMT EEN STRATEGISCHE AMBITIE OP RECREATIE EN TOERISME TOT STAND?

Een strategische ambitie op recreatie en toerisme ontstaat niet achter een bureau. In de praktijk begint het proces met een grondige analyse van het gebied. Hoe wordt de gemeente gebruikt door inwoners en bezoekers, hoe verhouden vraag en aanbod zich tot elkaar en waar ontstaan uitdagingen of juist kansen? Die analyse gaat verder dan cijfers alleen. Door het gebied te verkennen en gesprekken te voeren, ontstaat inzicht in de impact van bezoek op leefbaarheid, ruimte en voorzieningen. En in de mate waarin recreatie en toerisme bijdragen aan brede welvaart.

In gemeente Deurne speelde deze analyse in de context van een bredere opgave: de noodzaak voor een economisch programma in een gemeente die te maken heeft met een forse schaa sprong. Groei van inwoners, bedrijven en voorzieningen vraagt om een economie die meebeweegt, terwijl ruimte en capaciteit niet onbeperkt zijn. De centrale vraag was hoe verschillende economische pijlers – waaronder recreatie en toerisme – kunnen bijdragen aan een toekomstbestendige economie. Niet als los beleidsveld, maar als onderdeel van een integrale afweging: welke ontwikkelingen versterken het economisch profiel en helpen de schaa sprong bij te benen, en waar ontstaat juist extra druk op de leefomgeving?

Op basis van deze analyse volgt de stap naar een gezamenlijke ambitie, zo is de gemeente Moerdijk hier ook mee aan de slag gegaan. De ambitie beschrijft het gewenste toekomstbeeld voor de gemeente: wat voor gemeente wil je zijn, voor wie en met welke waarden en prioriteiten als uitgangspunt? De historische vestingsteden Willemstad en Klundert in de gemeente Moerdijk zijn aantrekkelijk voor bezoekers en bieden levendigheid en karakter. Zeker in combinatie met wandelen en fietsen in het rustige en grote buitengebied. Deze combinatie biedt mogelijkheden voor een combinatiebezoek dat natuur en rust verbindt met cultuur, reuring en inzicht. Tegelijkertijd moet juist het karakter en de leefbaarheid in de vestingsteden behouden blijven, om de leefkwaliteit van inwoners op orde te houden. De ambitie voor recreatie en toerisme gaf daarom richting aan de balans tussen benutten van de recreatieve mogelijkheden en het beschermen van de inwoners en de natuur. Het maakte expliciet welke vormen van ontwikkeling passen bij de gemeente en waar én welke niet.

Bij het formuleren van een strategische ambitie speelt destiniematuriteit een belangrijke rol. Niet elke gemeente bevindt zich in dezelfde ontwikkelfase en niet elke vorm van groei is overal wenselijk of haalbaar. Het Tourism Area Life Cycle-model (TALC) biedt hierbij, net zoals het model Destination maturity model (2022), een behulpzaam denkkader. Het TALC-model laat zien hoe bestemmingen zich ontwikkelen van verkenning en groei naar consolidatie en, in sommige gevallen, stagnatie of herpositionering. Door expliciet te bepalen in welke fase een bestemming zich bevindt, wordt duidelijk welk type ambitie passend is. In vroege fases ligt de nadruk vaak op het versterken van basisvoorzieningen en zichtbaarheid, terwijl in latere fases kwaliteit, spreiding, draagkracht en herpositionering centraal staan. Destiniematuriteit helpt daarmee om ambities realistisch te formuleren en te voorkomen dat ontwikkelwensen loskomen van de feitelijke capaciteit, het lokale organiserend vermogen en draagkracht van het gebied.

PARTICIPATIE ALS RUGGENGRAAT VAN HET PROCES

Een gedragen ambitie ontstaat alleen wanneer participatie een volwaardige plek krijgt in het proces. Recreatie en toerisme raken immers het dagelijks gebruik van de leefomgeving en daarmee uiteenlopende belangen. De vraag is daarbij niet of stakeholders betrokken moeten worden, maar wie wanneer en waarvoor wordt betrokken.

In de analysefase ligt de nadruk op het ophalen van ervaringen en perspectieven: inwoners die hun leefomgeving dagelijks gebruiken, ondernemers die zicht hebben op de markt en samenwerkingspartners die vanuit natuur, cultuur of welzijn naar de opgaven kijken. Ook met ambtenaren vanuit verschillende beleidsvelden wordt, bijvoorbeeld middels ronde tafel bijeenkomsten, bepaald hoe recreatie en toerisme een sterker en integraal onderdeel wordt van andere beleidsdomeinen. Al deze perspectieve en gesprekken creëren integrale keuzes, zorgen voor realisme en voorkomen dat ambities los komen te staan van de praktijk.

In latere fases verschuift participatie naar toetsen en verdiepen. Beleidsambtenaren, bestuurders, de gemeenteraad en vaste klankbordgroepen spelen hier een belangrijke rol. Maar ook ondernemers, samenwerkingspartners en uitvoeringsorganisaties zoals DMO's en een routebureau kunnen in de toetsende en verdiepende fase betrokken worden. Niet om

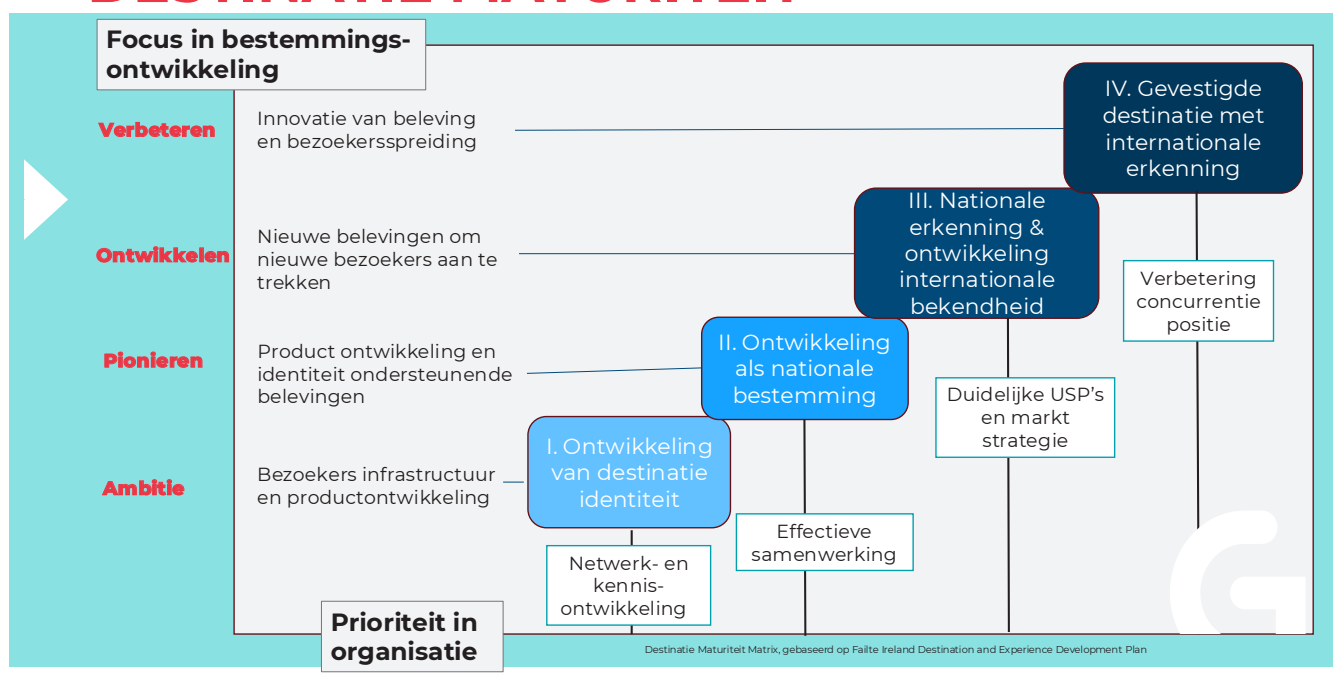
opnieuw input op te halen, maar om keuzes aan te scherpen, prioriteiten te bespreken en te toetsen of de koers herkenbaar en haalbaar is. Juist dit onderscheid tussen ophalen, toetsen en besluiten maakt het proces overzichtelijk en zorgvuldig.

Door te werken met verschillende vormen van participatie, denk aan één-op-één gesprekken, werksessies tot klankbordgroepen en inloopbijeenkomsten ontstaat ruimte voor dialoog én focus. Participatie wordt zo geen optelsom van meningen, maar een middel om richting te geven aan keuzes en draagvlak te organiseren voor de lange termijn.

VAN AMBITIE NAAR UITVOERING

De gezamenlijke ambitie wordt vervolgens vertaald naar een actieagenda die de koers concreet maakt in een (beperkt) aantal actielijnen. Denk aan: het kiezen en scherp definiëren van doelgroepen en het richten van communicatie, beleving en samenwerking daarop; het versterken van aanbod en beleving; het maken van ruimtelijke keuzes (waar kan groei, waar juist beschermen, en welke randvoorwaarden gelden); en het programmeren van uitvoering met projecten, verantwoordelijkheden, planning en monitoring. In gemeente Deurne hielp deze agenda om recreatie en toerisme te positioneren binnen het bredere economische programma. In gemeente Moerdijk bood het houvast om initiatieven te toetsen aan het gewenste toekomstbeeld van de gemeente.

DESTINATIE MATURITEIT

Vanuit deze actieagenda krijgt bestemmingsontwikkeling vorm. Dit uit zich in acties zoals het faciliteren van logiesaanbod dat past bij de identiteit van het gebied. In gemeente Moerdijk wordt er concreet ingezet op camperparkeerplaatsen aan de rand van de vesting, een grote(re) logiesontwikkeling in de kern Zevenbergen en een long stay ontwikkeling voor zakelijke toerisme. Maar bestemmingsontwikkeling betekent niet automatische groei of nieuw aanbod, vaak juist het gericht doorontwikkelen van wat er al is. Zoals in Moerdijk bijvoorbeeld de historische panden worden opengesteld als ontmoetingsplek, horecagelegenheid of creatieve broedplaats voor inwoners en bezoekers. Hiermee wordt de historische kwaliteit van de panden gewaarborgd en wordt de bestemming aantrekkelijker voor langer bezoek.

De ruimtelijke vertaling van bestemmingsontwikkeling in gemeente Moerdijk is vertaald in onderstaande afbeelding, waarin de kernen worden verbonden en het buitengebied op de juiste manier wordt benut. Ook deze ruimtelijke vertaling geeft richting in waar nieuw of door te ontwikkelen aanbod het beste kan landen.

Een gefaseerd tijdspad van de bestemmingsontwikkeling is daarin cruciaal, om als stip op de horizon concreet te weten waar je gezamenlijk stap voor stap naartoe werkt. Voor bestemmingen die nog een duidelijke ontwikkelingslag te maken hebben in recreatie en toerisme, biedt zo een gefaseerd tijdspad houvast en richting. Tegelijkertijd helpt deze aanpak verder ontwikkelde bestemmingen om structuur aan te brengen in keuzes rond spreiding, kwaliteit en het realiseren van een duurzame balans tussen bezoekers, inwoners en omgeving.

Parallel daaraan speelt vraagsturing een belangrijke rol: door bewust om te gaan met bezoekersstromen, spreiding en gedrag wordt bezoek beter afgestemd op de ambitie en de draagkracht van het gebied.

Voor de gemeente Deurne zijn de functies die ruimtelijk passen binnen de gemeente weergegeven aan de hand van waar wat kan landen op de kaart en concrete visualisaties van gebieden. Dit om zo concreet mogelijk te maken waar welke functie in de toekomst kan landen om goed te sturen op bezoekersstromen en spreiding alles om de draagkracht van het gebied te respecteren.

Dit vormt een sterke basis voor een opdracht aan bijvoorbeeld een Destinatie Marketing Organisatie (DMO) of Citymarketing organisatie.

Tot slot vraagt dit alles om een duidelijke organisatie: heldere rollen, samenwerking tussen beleid en uitvoering en goede afstemming met externe partners. Zo ontstaat stap voor stap een samenhangend geheel, waarin analyse, participatie, keuzes en uitvoering elkaar versterken en waarin recreatie en toerisme daadwerkelijk bijdragen aan brede welvaart en kwaliteit van de leefomgeving.

SAMEN AAN DE SLAG MET TOERISME EN RECREATIE

Recreatie en toerisme biedt grote kansen om bij te dragen aan brede welvaart—mits je vertrekt vanuit een duidelijke ambitie en die, in lijn met de omgevingsvisie, vertaalt naar een concrete en uitvoerbare actieagenda. Een ambitiedocument met actieagenda maakt de koers uit de omgevingsvisie concreet en helpt om kansen te benutten, scherpe keuzes te maken en focus aan te brengen.

Niet door alles overal mogelijk te maken, maar door in de fysieke leefomgeving bewust ruimte te geven aan ontwikkelingen die waarde toevoegen—voor inwoners, ondernemers en bezoekers, versterken wat er al is en passen bij de langetermijnkwaliteit van het gebied. &

Werk je als gemeentelijk ambtenaar aan de omgevingsvisie, economie, leefomgeving, cultuur of recreatie? En zoek je naar een manier om ambities voor recreatie en toerisme te vertalen naar een gedragen en uitvoerbare strategie? Dan denken wij, Ginder, graag met je mee. Samen verkennen we hoe een ambitiedocument en actieagenda voor de vrijetijdseconomie kunnen bijdragen aan jouw opgaven en ambities en hoe je de stap maakt van beleid naar praktijk.

